

บทที่ 7

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

เนื้อหาในบทนี้จะเป็นการสรุปผลการศึกษา ผลกระทบของทางเดินเลียบบแม่น้ำต่อชุมชนริมน้ำกรณีศึกษาชุมชนย่านกุฎีจีน กรุงเทพมหานคร และนำผลที่ศึกษามาทำการสรุป เพื่อเสนอแนวทางในการวางแผนพัฒนาต่างๆ ของชุมชนย่านกุฎีจีนต่อไป

7.1 สรุปผลการวิจัย

7.1.1 การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ของชุมชนย่านกุฎีจีน

จากวัตถุประสงค์แรกต้องการหาการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของชุมชนก่อนและหลังการพัฒนาทางเดินเลียบบแม่น้ำ สามารถแบ่งช่วงเวลาที่สำคัญตามการเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ของชุมชนออกเป็นช่วงเวลาก่อนมีทางเดินเลียบบแม่น้ำช่วงปีพ.ศ.2475-พ.ศ.2541 และหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ ช่วงปีพ.ศ.2542-พ.ศ.2552 ซึ่งในบทนี้จะวิเคราะห์สรุปผล ในระดับภาพรวม ซึ่งขั้นตอนของการศึกษาการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ภายในชุมชนได้ใช้แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับชุมชนริมน้ำและวิถีชีวิตริมน้ำของไทย ร่วมกับแนวความคิดเกี่ยวกับตรรกะทางสังคมเชิงพื้นที่ (Social Logic of Space) เป็นแนวความคิดหลักในการวิเคราะห์ โดยสามารถสรุปการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของชุมชนย่านกุฎีจีนได้ดังนี้

1) ในช่วงแรกเส้นทางสัญจรหลักคือ แม่น้ำเจ้าพระยาและคลองบางหลวง (คลองบางกอกใหญ่) เส้นทางย่อยจะใช้เส้นทางคลองแยกต่างๆในการเข้าถึงบ้านเรือน และที่สำคัญย่านกุฎีจีนยังเป็นเมืองท่าที่สำคัญจุดหนึ่งที่เป็นจุดยุทธศาสตร์การคมนาคมทางน้ำที่สำคัญสามารถเข้าออกได้รวดเร็ว ผู้คนสัญจรทางเรือเป็นหลัก มีวิถีชีวิตผูกพันใกล้ชิดกับน้ำเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันซึ่งใช้เรือสัญจรไปตามคลองที่ลัดเลาะภายในหมู่บ้าน ชุมชนตั้งถิ่นฐานหนาแน่นอยู่บริเวณริมแม่น้ำและลำคลอง พื้นที่โล่งว่างสาธารณะส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณศาสนสถาน เช่น วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร ประยูรวงศาสุวรรณวิหาร โบสถ์ซางตาครู้ส และศาลเจ้าเทียนอันกง ทั้งยังเป็นจุดเปลี่ยนถ่ายจากน้ำสู่บกที่สำคัญคือ ท่าเรือ และศาลาท่าน้ำ ศาสนสถานและตลาดเป็นศูนย์กลางประกอบกิจกรรม วัฒนธรรมประเพณีต่างๆของชุมชน โดยมีความหลากหลายทางศาสนาได้แก่ พุทธ คริสต์ และ อิสลาม ลักษณะของหมู่บ้านเป็น “ชุมชนปิด” ชาวบ้านอยู่อาศัยเป็นกลุ่มเครือญาติ เชื้อชาติหรือศาสนา อาชีพหลัก ได้แก่ ประมง ค้าขายทางน้ำและเกษตรกรรม โดยการใช้เรือเป็นยานพาหนะในการขนส่ง จากชุมชนเป็นเมืองท่าที่สำคัญจึงเป็นที่อยู่อาศัยของขุนนาง พระสงฆ์ พ่อค้า และชาวต่างชาติ

จากการศึกษาในช่วงต่อมากการสัญจรหลักได้เปลี่ยนแปลงมาใช้เส้นทางถนนเป็นหลักคือถนนประชาธิปไตย และถนนอรุณอมรินทร์ ถนนรองจะเป็นถนนเทศบาลสาย1 และซอยแยกต่างๆ ในการเข้าถึงอาคารบ้านเรือน การสัญจรทางน้ำมีเฉพาะเรือข้ามฟากแต่ไม่คึกคักเหมือนในอดีตซึ่งผู้คนสัญจรทางถนนเป็นหลักและเดินลัดเลาะตามตรอกซอยต่างๆ ที่มีความซับซ้อนและเข้าถึงได้ยากโดย ชาวบ้านดั้งเดิมส่วนหนึ่งมีการย้ายออก และผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่อาศัยอยู่บริเวณริมแม่น้ำส่วนหนึ่งเป็นคนต่างถิ่นเข้ามาเช่าบ้านอยู่ในพื้นที่ริมน้ำที่เข้าถึงยาก และเป็นพื้นที่ด้านหลังของชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นอยู่บริเวณริมถนนและมีการใช้ประโยชน์ที่ดินในเชิงพาณิชย์กรรมร่วมกับที่อยู่อาศัยเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่โล่งว่างสาธารณะส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในบริเวณศาสนสถานเช่น วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร โบสถ์ซางตาครู้ส ศาลเจ้าเทียนอันกง และโรงเรียน อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของชุมชนที่ใช้ในการประกอบกิจกรรม วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ใช้เป็นพื้นที่จอดรถของชุมชน และมีตลาดที่เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจที่สำคัญ อาชีพส่วนใหญ่ ได้แก่ รับจ้าง ค้าขาย ฯลฯ ที่ประกอบอาชีพอยู่ภายนอกชุมชนย่านการค้าใหม่ที่มีกระจายตัวไปตามถนน บริเวณที่ตั้งของโรงเรียนที่มีคนผ่านเข้ามาในพื้นที่จำนวนมาก

2) ช่วงหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ พ.ศ.2552เส้นทางสัญจรหลักยังคงใช้เช่นเดียวกับช่วงก่อนมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ แต่จะมีการเชื่อมต่อเส้นทางที่เป็นตรอก ซอยแยกที่มีการเชื่อมต่อเพิ่มมากขึ้น และโดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะริมน้ำในรูปแบบของทางเดินเลียบบน้ำได้เพิ่มการเข้าถึงและเชื่อมต่อพื้นที่สาธารณะที่เป็นพื้นที่โล่งว่างสาธารณะที่อยู่ในบริเวณศาสนสถานซึ่งยังเป็นพื้นที่สาธารณะที่สำคัญของชุมชนเช่นเดียวกับยุคถนน โดยทางเดินเลียบบน้ำได้เชื่อมต่อพื้นที่สาธารณะย่อยๆ เหล่านี้ให้มีความต่อเนื่องกันในการสัญจร และยังคงเป็นศูนย์กลางชุมชนที่สำคัญที่ใช้ในการประกอบกิจกรรม วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ชุมชนยังคงตั้งถิ่นฐานหนาแน่นอยู่บริเวณริมถนนและมีการใช้ประโยชน์ที่ดินในการพาณิชย์กรรมบริเวณริมน้ำเพิ่มมากขึ้น ผู้อยู่อาศัยมีการใช้ประโยชน์พื้นที่ริมน้ำที่หลากหลายมากขึ้นทั้งการเพิ่มขึ้นของมวลาอาคารหนาแน่นมากขึ้นและมีการเชื่อมต่อโดยตรงกับทางเดินเลียบบน้ำในบางส่วนทั้งแบบถาวรและชั่วคราว ทำให้พื้นที่มีศักยภาพในการดึงดูดให้คนจากภายนอกเข้ามาภายในชุมชนเพิ่มขึ้น

สรุปการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของชุมชนก่อนและหลังการพัฒนาทางเดินเลียบบน้ำ จากแนวคิดชุมชนริมน้ำและวิถีชีวิตริมน้ำของไทย สามารถอธิบายลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ริมน้ำของย่านกุฎีจีนได้ว่า การเข้าถึงพื้นที่ที่มีการผสมผสานกันซึ่งยังคงเห็นลักษณะการเข้าถึงเป็นจุด(Point) บริเวณที่เป็นท่าเรือแต่หากพื้นที่เหล่านี้ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของศาสนสถาน หรือบ้านเรือนริมน้ำอีกต่อไปเนื่องจากกรมเจ้าท่าซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐได้เข้ามา

ดูแล และรับผิดชอบแทน จึงเห็นการเข้าถึงพื้นที่แบบเป็นจุดจากการสัญจรทางเรือ ท่าเรือซึ่งไม่ได้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของศาสนสถาน หรือบ้านเรือนริมน้ำจึงขาดเอกลักษณ์ที่สำคัญที่เคยมีการใช้ประโยชน์ร่วมกันในอดีตก็คือ “ศาลาท่าน้ำ” จึงสูญหายไป ไม่ได้ใช้งาน หรือถูกปิดกั้นทางสายตา ด้วยทางเดินเลียบบแม่น้ำที่ยกสูงขึ้นมากกว่าพื้นเดิม และด้วยทางเดินเลียบบแม่น้ำทำให้ท่าเรือกับศาลาท่าน้ำตัดขาดออกจากกันการเชื่อมต่อของท่าเรือจึงต้องเชื่อมต่อผ่านทางเดินเลียบบแม่น้ำที่สามารถเดินเข้าถึงพื้นที่ชุมชนได้หลากหลายจุดผ่านพื้นที่สาธารณะของชุมชนทั้งลานวัด ลานโบสถ์ หรือจุดขึ้นท่าเรือเดิม จึงเกิดการผสมผสานกันทั้งการเข้าถึงเป็นทางเดินยาวต่อเนื่องจากการสัญจรทางบก หรือการเข้าถึงเป็นจุดที่มีทางเข้าออกชุมชนติดกับทางเรือ เช่น บริเวณท่าเรือวัดกัลยาณัม เป็นต้น ทางเข้าที่เหลือส่วนใหญ่ต้องเดินผ่านทางเดินเลียบบแม่น้ำก่อนถึงจะสามารถไปยังปากทางเข้าสู่ชุมชนได้

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในช่วงเวลาต่างๆ ยังสามารถระบุถึงความแตกต่างในการใช้เส้นทางการสัญจรและพื้นที่ว่างสาธารณะที่ได้แทรกตัวอยู่ในพื้นที่โดยรอบกลุ่มอาคารต่างๆ เกิดความหลากหลายทั้งในด้านกลุ่มผู้ใช้ กิจกรรม และช่วงเวลา โดยแต่เดิมในสมัยก่อนที่ยังไม่มีการสร้างถนนนั้น เส้นทางน้ำจึงถือได้ว่าเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะเช่นกัน เนื่องจากส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่แห่งนี้ทั้งในด้านการสัญจร การค้าขาย และนันทนาการ เป็นต้น โดยเฉพาะพื้นที่ว่างสาธารณะบริเวณอาคารทางศาสนา ซึ่งเกิดกิจกรรมของชุมชนมากมาย และเป็นศูนย์รวมทางจิตใจด้วย แต่เมื่อมีการพัฒนาเมืองไปสู่ความเจริญ ถนนมีโครงข่ายการสัญจรที่เชื่อมต่อกันในพื้นที่ยังไม่ทั่วถึง ทำให้พื้นที่ริมน้ำที่มีกิจกรรมเกิดขึ้นอย่างหลากหลายมีบทบาทน้อยลง และเริ่มใช้พื้นที่บนบกมากขึ้นทั้งการตั้งอาคารบ้านเรือน รวมไปถึงเส้นทางการสัญจรของคนที่ใช้ทั้งยานพาหนะและการเดินเท้า

สำหรับกลุ่มอาคารหลายแห่งที่มีมานานและคงอยู่จนถึงปัจจุบัน เช่น อาคารทางด้านศาสนา ซึ่งพื้นที่โดยรอบอาคารยังเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีกิจกรรมที่หลากหลายและเป็นศูนย์รวมของจิตใจเหมือนเช่นเดิม นอกจากนี้ยังรวมไปถึงเส้นทางการสัญจรที่มีความเชื่อมต่อกับพื้นที่ว่างสาธารณะที่เกิดขึ้นใหม่อย่างทางเดินเลียบบแม่น้ำได้เอื้อให้เกิดการเข้าถึงอาคารหรือสถานที่แห่งนั้นอย่างสะดวก และส่งผลให้เกิดกิจกรรมตามมา ทั้งในด้านสังคม เช่น การสนทนา พบปะพูดคุยกัน การซื้อ-ขายสินค้า เป็นต้น และด้วยการเปลี่ยนแปลงและความหลากหลายต่างๆ ที่เกิดในพื้นที่ว่างสาธารณะซึ่งมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางด้านกายภาพ และสังคมของย่านกุฎีจีนที่ตื้น

7.1.2 การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ที่ส่งผลต่อระดับการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะของย่านภูฎิน

จากวัตถุประสงค์ต่อมาที่ต้องการหาระดับการเข้าถึงของชุมชนภายหลังการพัฒนาทางเดินเลียบบแม่น้ำ โดยจะวิเคราะห์หาระดับการเข้าถึงของชุมชนก่อนมีทางเดินเลียบบแม่น้ำเป็นตัวชี้วัดแรกในการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงในช่วงหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ จากผลวิเคราะห์โดยใช้แนวความคิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบเชิงพื้นที่เป็นแนวความคิดหลักในการศึกษาโดยประกอบด้วย รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร (Land use and Building use Pattern) จะเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการใช้สอยที่ดิน อาคาร และรูปแบบโครงข่ายการเชื่อมต่อและจัดวางของหน่วยพื้นที่สาธารณะภายในชุมชน (Urban spatial Configurational Pattern) ด้วยแผนภูมิจัดสภาพดี (Justified Graph หรือ J-graph) ที่ทำให้เห็นพฤติกรรมการสัญจรและรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของการเชื่อมต่อพื้นที่กับกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินในส่วนต่างๆ ของชุมชน โดยการวิเคราะห์ได้ทำการศึกษิตตามช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน และสามารถสรุปออกเป็นช่วงเวลาต่างๆของพื้นที่ได้ดังนี้

1) โครงข่ายพื้นที่สาธารณะช่วงก่อนมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ พ.ศ.2541 โครงข่ายพื้นที่สาธารณะหลักยังคงเชื่อมต่อเข้าไปพื้นที่ศูนย์กลางแต่จะผ่านพื้นที่ที่อยู่อาศัยที่เคยเป็นด้านในของชุมชน ทางสัญจรสายหลัก คือ ถนนประชาธิปไตยและถนนอรุณอมรินทร์ตัดใหม่ ลักษณะแผนภูมิแสดงเป็นแบบเส้นตรง (Linear) และเชื่อมต่อถึงกันเป็นระบบปลายตัน (Dead-end system) โครงข่ายพื้นที่สาธารณะเป็นระบบไม่กระจายสัมพันธ์ (Non-Distributed system) จากที่คนเปลี่ยนมาใช้เส้นทางสัญจรทางบก การเชื่อมต่อกับเส้นทางสัญจรทางน้ำยังคงมีความสำคัญกับชุมชนอยู่ เนื่องจากช่วยลดจำนวนหน่วยพื้นที่ที่ต้องผ่านเข้าไปยังกึ่งกลางของชุมชน หรือความลึกเฉลี่ย (Mean depth) ลดลงเป็นอย่างมาก การเดินทางไปในพื้นที่ริมน้ำของชุมชนที่ทำได้ลำบากและซับซ้อนต้องผ่านจุดเชื่อมต่อหน่วยพื้นที่สาธารณะหลายช่วงชั้น ทั้งนี้ทำให้พื้นที่สาธารณะของชุมชนยังมีการเข้าไปใช้สอยกิจกรรมที่จำกัดเฉพาะกลุ่มคนภายในชุมชนเท่านั้น พื้นที่ศูนย์กลางชุมชนอย่างศาสนสถานมีการเข้าถึงยากลำบากมากขึ้นจึงมีแนวโน้มที่คนจะเข้ามาทำกิจกรรม พบปะสังสรรค์ ในพื้นที่วัด หรือ ศาสนสถานน้อยลง จึงทำให้ชุมชนเหล่านี้เสื่อมโทรมลงในยุคนี้

2) โครงข่ายพื้นที่สาธารณะในช่วงหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ พ.ศ.2552 ทางสัญจรสายหลัก คือ ถนนประชาธิปไตย มีการเชื่อมต่อแบบวงแหวน (Ring/Loop system) ที่เกิดจากการเชื่อมพื้นที่ที่เป็นตรอก ซอย และทางเดินเลียบบแม่น้ำ เข้ามาในระบบมากขึ้นแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเข้าถึงหน่วยพื้นที่ในระบบที่จะเชื่อมต่อกับได้ดีขึ้น หน่วยพื้นที่ย่อยด้านในสุดมี

ความลึกน้อยลงจากยุคถนนทำให้ชุมชนสามารถเข้าถึงได้สะดวกมากยิ่งขึ้นเนื่องจากสามารถเลือกเข้า-ออกได้หลายเส้นทาง ในภาพรวมปรากฏรูปแบบการจัดวางและเชื่อมต่อเป็นระบบกระจายหน่วยพื้นที่ย่อย (Distributed spatial system) หรือ แบบพุ่ม (Bush)

ทำให้ลักษณะของโครงสร้างโดยรวมเปลี่ยนไปเป็นแบบผสมผสานทั้งนี้เป็นเพราะจำนวนตรอกซอยย่อยที่เพิ่มขึ้นภายหลังจากที่ดินถูกตัดแบ่ง จำนวนบ้านพักอาศัยที่เพิ่มมากขึ้น ผสมกับตรอกซอย พื้นที่ที่มีลักษณะเป็น “ระบบเปิด” มากขึ้น โดยเฉพาะชุมชนกุฎีจีนที่มีการเข้าถึงพื้นที่ที่ซับซ้อนและเข้าถึงยากในช่วงเวลาต่างๆที่ได้วิเคราะห์ผ่านมา ส่งผลให้มีการเชื่อมต่อหน่วยพื้นที่ที่อยู่ลึกเข้าไปในช่วงกึ่งกลางของระบบ จากเส้นทางสายหลักซึ่งเป็นระยะที่มีการเชื่อมโยงออกมาตื้นที่สุดในระบบ แสดงให้เห็นว่าการเข้าถึงสามารถทำได้สะดวกแก่คนภายนอกพื้นที่หรือคนแปลกหน้าเข้ามายังหน่วยพื้นที่เหล่านี้ทำให้เกิดความหลากหลายของผู้คนที่เข้ามาประกอบกิจกรรมในลักษณะต่างๆ และเกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลายตามไปด้วย จึงทำให้ชุมชนริมน้ำเริ่มมีการฟื้นฟูพื้นที่ริมน้ำที่เคยเสื่อมโทรมมาใช้ประโยชน์มากขึ้น แต่ก็มีลักษณะของหน่วยพื้นที่สาธารณะที่มีความเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่ที่อยู่ลึกเข้าไปในระบบที่ยังคงมีลักษณะเป็นถนน “ระบบปลายตัน” ที่อยู่ถัดเข้าไปในระบบซึ่งเป็นพื้นที่ที่คนผ่านน้อยเมื่อมีคนภายนอกเข้ามาในระบบโครงข่ายส่วนนี้จึงสามารถก่ออาชญากรรมได้ง่าย ซึ่งจะเสี่ยงการถูกพบเจอและออกสู่พื้นที่ภายนอกได้หลายเส้นทาง

สรุปผลการศึกษาจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของชุมชนส่งผลต่อระดับการเข้าถึงของชุมชนที่เพิ่มมากขึ้นภายหลังการพัฒนาทางเดินเลียบบแม่น้ำ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินโครงข่ายการสัญจร และพื้นที่สาธารณะของชุมชน ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนหน่วยพื้นที่สาธารณะที่มีความสัมพันธ์กันมากขึ้น ทำให้หน่วยพื้นที่สาธารณะย่อยๆ บริเวณพื้นที่ริมน้ำของชุมชนถูกเชื่อมต่อกัน ทำให้การเข้าถึงพื้นที่สะดวกเพิ่มมากขึ้น ลดความซับซ้อนในการเข้าถึงพื้นที่ที่อยู่บริเวณริมน้ำลง และเกิดความต่อเนื่องของโครงข่ายพื้นที่สาธารณะของย่านกุฎีจีน จากศักยภาพของพื้นที่ที่ทำให้คนทั้งภายในและภายนอกชุมชนผ่านเข้ามาในระบบมากขึ้น ทำให้พื้นที่มีกิจกรรมที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การพักผ่อนหย่อนใจ พบปะสรรสรรค์ การตกปลา การเดินออกกำลังกาย และการค้าขาย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่

ข้อสังเกต จากการศึกษาเมื่อเกิดเส้นทางที่มีศักยภาพในการเข้าถึงที่สูงกว่าเส้นทางเดินในชุมชนที่เคยใช้ในการสัญจรในอดีตซึ่งมีศักยภาพในการเข้าถึงที่น้อยกว่าและมีความซับซ้อนมากขึ้นไม่สะดวกต่อการสัญจร ก็อาจไม่มีการใช้งาน และเกิดความเสื่อมโทรมลงไป ซึ่งเส้นทางนั้นอาจเป็นที่เป็นที่ตั้งของอาคาร บ้านเรือนที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมนั้นถูกละทิ้งและเป็น

พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม ซึ่งจากการวิเคราะห์จะสามารถเห็นเส้นทางที่มีศักยภาพในการเชื่อมต่อโครงข่ายของพื้นที่มากขึ้นในเส้นทางที่เชื่อมต่อกับทางเดินเลียบบแม่น้ำ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการณ์การสัญจรที่จะย้อนกลับไปส่งผลกระทบต่อกายภาพในพื้นที่ที่เข้าถึงได้ยากทำให้เส้นทางด้านในชุมชนบางเส้นทางเสื่อมโทรมลงและเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชนแออัด

7.1.3 ผลกระทบจากการเข้าถึงต่อพฤติกรรมการใช้พื้นที่สาธารณะย่านกุฎีจีน

จากวัตถุประสงค์สุดท้ายเพื่อที่จะสามารถระบุผลกระทบจากระดับการเข้าถึงต่อวิถีชีวิตของชุมชน ผู้วิจัยได้ทำการประเมินจากแบบสอบถามผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชน จากผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถามผลกระทบจากการที่มีทางเดินเลียบบแม่น้ำพาดผ่านเข้ามาในชุมชน มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากที่สุด คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสัญจรที่มีทางเลื้อกในการเข้า-ออกชุมชนเพิ่มมากขึ้นโดยใช้เส้นทางเดินเลียบบแม่น้ำ ถึงร้อยละ 63 อีกทั้งช่วยลดเวลาในการเดินทางเข้า-ออกของคนชุมชนไปยังเส้นทางสายหลักได้ถึง ร้อยละ 44 โดยชุมชนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือชุมชนกุฎีจีน รองลงมาคือ ชุมชนวัดกัลยาณ

แต่หากจากสมมติฐานที่ว่า การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนในด้านความปลอดภัยของชุมชน เมื่อวิเคราะห์จากแผนภูมิจัดสภาพดีพื้นที่ชุมชนบางส่วนโดยเฉพาะชุมชนกุฎีจีนเป็น “ระบบปลายตัน” และเป็น “ชุมชนปิด” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อมีทางเดินเลียบบแม่น้ำพาดผ่านเข้ามาส่งผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัย แต่หากผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถามแสดงให้เห็นว่าทางเดินเลียบบแม่น้ำไม่ส่งผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัวมากนักมีผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัวเพียง ร้อยละ 8 และมีผลกระทบต่อ ความปลอดภัยร้อยละ 10 ซึ่งเป็นผลกระทบในระยะแรกที่ทางเดินเลียบบแม่น้ำยังมีการเข้ามาใช้ไม่มากนัก จึงมีผู้ไม่หวังดีเข้ามาก่ออาชญากรรมในพื้นที่ทางเดินเลียบบแม่น้ำและใช้ทางเดินเลียบบแม่น้ำเข้ามาโจรกรรมของภายในบ้านที่อยู่ลึกเข้าไปในระบบซึ่งผู้คนผ่านไปมาน้อย แต่หากปัจจุบันจากศักยภาพของทางเดินเลียบบแม่น้ำที่ทำให้การเข้าถึงพื้นที่ชุมชนริมน้ำมีความสะดวกและรวดเร็วทำให้ผู้คนเข้ามาในโครงข่ายของเส้นทางเดินเลียบบแม่น้ำมากขึ้นจึงทำให้การเกิดอาชญากรรมลดน้อยลงไปจากการที่มีผู้คนจำนวนมากและมีความหลากหลายของกิจกรรมตลอดทั้งวัน

ซึ่งผลกระทบที่เกิดจากอาชญากรรมชุมชนมีการปรับตัว และแก้ไขปัญหาโดยการสร้างรั้ว กำแพงและประตู โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะที่เป็นลานโบสถ์วัดข้างตาคูร์ต ที่เชื่อมต่อกับทางเดินเลียบบแม่น้ำ ซึ่งได้รับผลกระทบจากการถูกโจรกรรมมากที่สุดได้กำหนดการเปิด-ปิดประตูเข้า-ออกชุมชนเป็นเวลาเพื่อควบคุมบุคคลภายนอกเข้ามาภายในชุมชนในเวลากลางคืน และการ

จัดเวรยามดูแลทางเข้า-ออกหลักต่างๆของชุมชนที่มีการบริหารจัดการกันเองในชุมชน ในปัจจุบัน จึงป้องกันปัญหาได้ส่วนหนึ่ง

ในด้านความเป็นส่วนตัว ชุมชนเป็นพื้นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมซึ่งคนในชุมชนมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนภายนอกมาตั้งแต่อดีตจากการที่ชุมชนเป็นศูนย์กลางทางศาสนาที่สำคัญของเมืองที่หลากหลายทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธจีนจึงเป็นพื้นที่ที่คนเข้ามาปฏิสัมพันธ์กันจำนวนมากและมีความหลากหลายเชื้อชาติ จึงมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนภายนอกชุมชนอยู่เป็นประจำ ผลกระทบในด้านความเป็นส่วนตัวจึงไม่ค่อยมีผลกับชุมชนย่านกุฎีจีนเท่าใดนัก ซึ่งปัจจุบันการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะริมน้ำยังคงขาดการส่งเสริมกิจกรรมที่เหมาะสมทำให้การใช้ประโยชน์ของทางเดินเลียบบแม่น้ำยังคงเห็นรูปแบบการใช้พื้นที่สาธารณะในการประกอบกิจกรรมส่วนตัวหรือการจับจองพื้นที่ในการประกอบกิจกรรม เช่น การตากผ้า การเป็นที่จอดรถ การตากพริกที่จะนำไปขาย ฯลฯ ซึ่งไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของทางเดินเลียบบแม่น้ำ

7.2 การอธิบายผลกระทบจากระดับการเข้าถึงต่อวิถีชีวิตของชุมชนย่านกุฎีจีน

จากแนวคิดขององค์ประกอบชุมชนริมน้ำ ที่กล่าวว่าลักษณะพื้นที่สาธารณะริมน้ำแบบไทยนั้นมีลักษณะการเข้าถึงเป็นจุด(Point) นั้นชุมชนได้มีเปลี่ยนแปลงและสูญเสียเอกลักษณ์ของพื้นที่ริมน้ำไปบางส่วนโดยเฉพาะศาลาท่าน้ำที่ถูกปิดกั้นตามการพัฒนาของเมืองเพื่อรองรับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งจะเห็นในรูปแบบของพื้นที่ทางเดินยาวต่อเนื่อง (Strip) ทำให้พื้นที่สาธารณะต่างๆบริเวณริมน้ำเกิดการเชื่อมต่อการสัญจรทางน้ำจึงลดความสำคัญลง แต่ทำให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลาย และพื้นที่มีชีวิตชีวาเพิ่มมากขึ้นใกล้เคียงกับอดีต จากการศึกษาที่คนภายนอกเข้ามาได้ง่าย ก็ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

จากแนวคิดต่อมาของ Hillier and Hanson ในชุดทฤษฎีตรรกะทางสังคมเชิงพื้นที่ (Social Logic of Space) ทำให้เห็นว่าพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ มีผลต่อพฤติกรรมการใช้พื้นที่สาธารณะของคนในชุมชนเป็นไปตามทฤษฎีที่ว่าพื้นที่ที่อยู่ในระบบกระจายความสัมพันธ์จะมีผู้คนที่หลากหลายผ่านเข้ามาส่งผลให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งมีศักยภาพในการใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์กรรมมากขึ้น คนที่ประกอบอาชีพค้าขายบางรายที่เคยอยู่ในชุมชนก็เข้ามาจับจองพื้นที่บริเวณทางเดินเลียบบแม่น้ำเพื่อประกอบอาชีพจากการที่คนผ่านเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น และจากแนวคิดข้างต้นยังคงอธิบายเพิ่มเติมอีกว่าเมื่อระบบเป็นแบบไม่กระจายความสัมพันธ์ หรือ

ถนนปลายตันซึ่งมีผู้คนผ่านไปมาน้อย มีความเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม ซึ่งสอดคล้องกับตำแหน่งพื้นที่ที่เกิดอาชญากรรมจากการวิเคราะห์เชิงสถิติฐานข้างต้น ซึ่งจากการวิเคราะห์ด้วยแผนภูมิจัดตีฟายด์ (Justified graph) ก็สามารถพิสูจน์ได้ว่าช่วงเวลาต่างๆ ของการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่นั้นมีผลกระทบต่อสังคมแตกต่างกันไปตามแต่ยุคสมัยซึ่งผลกระทบจะมีมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับโครงการพัฒนาต่างๆที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นๆ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะเห็นลักษณะของกิจกรรมที่เป็นไปตามแนวคิดของการเข้าถึงพื้นที่และตรรกะทางสังคม ซึ่งชุมชนเริ่มมีเปลี่ยนแปลงแต่ยังไม่มีการฝังตัวของกิจกรรมในพื้นที่อย่างชัดเจนมากนักแต่ก็แสดงให้เห็นถึงผลกระทบต่อพฤติกรรมในการใช้พื้นที่สาธารณะของชุมชนที่เกิดจากการผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ โดยจะเห็นพฤติกรรมการใช้พื้นที่สาธารณะของคนในชุมชนที่มีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ เช่น การทำบันไดเชื่อมต่อกับทางเดินเลียบบแม่น้ำโดยตรง เนื่องจากความต้องการเข้า-ออกบ้านเรือนจากที่เคยอยู่ลึกในระบบ ออกมาเชื่อมโยงกับโครงข่ายพื้นที่สาธารณะที่ช่วยให้การเข้าถึงที่อยู่อาศัยมีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น แต่ไม่อยู่ในโครงข่ายของพื้นที่สาธารณะในการวิเคราะห์จึงเป็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่แทรกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสัญจรของคนในชุมชน

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ที่เกิดจากการสร้างทางเดินเลียบบแม่น้ำเป็นการเพิ่มการเข้าถึงพื้นที่ของชุมชนย่านกุฎีจีน นั้นส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนทั้งในด้านบวกและลบ ดังนั้นชุมชนจึงต้องมีการปรับตัวให้กลมกลืนกับสภาพพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไป แต่หากมีการวางแผนและศึกษาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนก่อนแล้วนั้นจะช่วยให้การพัฒนาต่างุ่านั้น มีสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนและรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนริมน้ำแบบไทยไม่ให้สูญเสียไปได้

7.3 สรุปผลกระทบของทางเดินเลียบบแม่น้ำต่อชุมชนริมน้ำย่านกุฎีจีน

การก่อสร้างทางเดินเลียบบแม่น้ำที่มีลักษณะเป็นพื้นที่สาธารณะแบบทางเดินยาวต่อเนื่อง (Strip) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของย่านกุฎีจีนและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน ดังนี้

7.3.1 การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ ในลักษณะของการเข้าถึงทำให้มีการเคลื่อนย้ายของหน่วยพื้นที่ทางสังคม เช่น ทางสัญจรโดยเท้าด้านใน (ทางใน) ที่ไม่ได้ใช้งานมีความเสื่อมโทรม มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เปลี่ยนแปลงไปจะสังเกตว่ามีการใช้พื้นที่เป็นที่วางของ เก็บของ ที่ทิ้งขยะ

หรือเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชุมชนแออัด เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชุมชนดั้งเดิมในตรอกเก่าแก่เหล่านี้เสื่อมโทรมลง

อีกลักษณะหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการเข้าถึงของพื้นที่แต่ยังไม่เด่นชัดมากนัก คือ การเกิดพื้นที่กิจกรรมใหม่ การเคลื่อนย้าย ของร้านค้าเดิมที่เคยตั้งอยู่ภายในชุมชน ออกมาบริเวณทางเดินเลียบบแม่น้ำ และการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น การค้าขาย การขนส่งสินค้า และ เกสต์เฮ้าส์ เป็นต้น

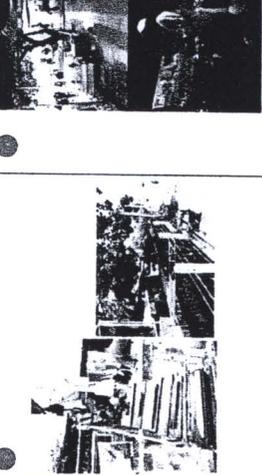
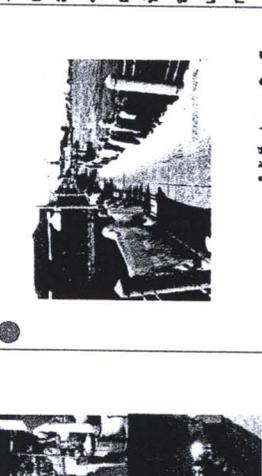
7.3.2 จากผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ย่านกุฎีจีนสามารถระบุได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงข่ายพื้นที่สาธารณะในหลายระดับ โดยจะเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงข่ายพื้นที่สาธารณะจากการวิเคราะห์ด้วยแผนภูมิจัสติฟายด์นั้น แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของโครงข่ายพื้นที่สาธารณะที่มีค่าความสัมพันธ์จากน้อยในช่วงก่อนมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ และกลับมาเพิ่มขึ้นในช่วงหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ แสดงให้เห็นว่าค่าความสัมพันธ์ในระบบมีมากขึ้น คนภายในชุมชนและภายนอกชุมชนก็จะมีโอกาสที่จะพบปะสังสรรค์ ประกอบกิจกรรมร่วมกันได้มาก ซึ่งผลการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่าปัจจุบันพื้นที่ย่านกุฎีจีนมีความคึกคัก จากการที่ระบบโครงข่ายที่เชื่อมต่อกันอย่างต่อเนื่อง สร้างโอกาสให้ผู้คนพบปะกันมากขึ้น มีกลุ่มคนที่หลากหลายเข้ามาปฏิสัมพันธ์กันใน ทำให้เกิดการประกอบกิจกรรมร่วมกันที่หลากหลายของคนภายในและภายนอกชุมชน ทำให้พื้นที่ทางสังคมที่สำคัญอย่างศาสนสถาน ได้แก่ วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร โบสถ์ข้างตาคูร์สู วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร และศาลเจ้าเทียนอันแกง มีการฟื้นฟูพื้นที่สาธารณะริมน้ำให้มีการใช้ประโยชน์มากขึ้น

ในช่วงก่อนมีทางเดินเลียบบแม่น้ำพื้นที่ริมน้ำ ย่านกุฎีจีนเสื่อมโทรมจากการที่โครงข่ายพื้นที่สาธารณะของชุมชนเชื่อมต่อกันในรูปแบบของโครงข่ายแบบ “เส้นตรง” ทำให้โอกาสที่คนจะเข้ามาพบปะ ปฏิสัมพันธ์กันในระบบค่อนข้างน้อย ทำให้ชุมชนไม่คึกคักเหมือนในอดีต การประกอบกิจกรรมส่วนใหญ่จะใช้พื้นที่ทางบก โดยจะประกอบกิจกรรมเชิงพาณิชย์กรรมเป็นหลัก พื้นที่ทางสังคมที่สำคัญอย่างศาสนสถานที่ตั้งอยู่บริเวณริมน้ำก็เสื่อมโทรมลงตามไปด้วย

ปัจจุบันพื้นที่ริมน้ำเริ่มมีการฟื้นฟูจากการสร้างทางเดินเลียบบแม่น้ำ พื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณริมน้ำเพิ่มมากขึ้น เห็นได้จากผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถามผู้คนที่เข้ามาทำกิจกรรมบริเวณริมน้ำที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ย่านกุฎีกลับมาคึกคัก และศาสนสถานได้รับการฟื้นฟูให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร จึงเป็นพื้นที่ทางสังคมที่ยังคงมีความสำคัญของคนในชุมชนและนอกชุมชน

ตารางที่ 7-1 สรุปผลการศึกษา

การวิเคราะห์เชิงสังคม	ผลกระทบเชิงบวก	ผลกระทบทางลบ	สรุปผลการศึกษา
<p>การวิเคราะห์ด้วยแผนภูมิจัดพิสัย</p>	<p>ช่วงก่อนมีทางเดินเลียบแม่น้ำ พ.ศ.2541</p> 	<p>ช่วงหลังมีทางเดินเลียบแม่น้ำ พ.ศ.2552</p> 	<p>- จากแนวคิดของ Hillier and Hanson ทำให้เห็นว่าพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงตามเป็นไปตามทฤษฎีที่ว่าพื้นที่ที่อยู่ในระบบกระจายความสัมพัทธ์จะมีผู้คนพลุกพล่านผ่านเข้ามาส่งผลให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งมีศักยภาพในการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมของกรรมกรมากขึ้น - จากทฤษฎีของฮิลเลอร์และฮันสันพบว่าระยะทางโดยเฉลี่ยสั้นลงหรือคนพลุกพล่านซึ่งมีผู้คนผ่านไปมาน้อย มีความเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม ซึ่งสอดคล้องกับตำแหน่งพื้นที่ที่เกิดอาชญากรรมจากแผนที่ข้างต้น</p>
<p>การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม</p>	<p>ช่วงก่อนมีทางเดินเลียบแม่น้ำ พ.ศ.2541</p> <p>- ความต้องการเชื่อมต่อกับพื้นที่สาธารณะจากที่เคยอยู่ลึกในระบบ ออกมาเชื่อมโอบกัลโหลร่ายโดยตรง แต่ไม่อยู่ในโครงข่ายของพื้นที่สาธารณะในการวิเคราะห์</p>	<p>ช่วงหลังมีทางเดินเลียบแม่น้ำ พ.ศ.2552</p> <p>- จากแบบสอบถามแสดงให้เห็นว่าทางเดินเลียบแม่น้ำไม่ส่งผลต่อความเป็นส่วนร่วมมากนักก็จะเห็นรูปแบบการใช้พื้นที่สาธารณะในการประกอบกิจกรรมส่วนตัว เช่น การตากผ้า การเป็นที่จอดรถ การตากผ้าก็จะนำไปขาย ฯลฯ</p>	<p>- การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะเห็นลักษณะของกิจกรรมที่เป็นไปตามแนวคิดของการเข้าถึงพื้นที่และระยะเวลาทางสังคม ซึ่งชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงแต่ยังไม่มีการฝังตัวของพื้นที่อย่างชัดเจน ดังภาพ 1-3</p> <p>- ผลกระทบที่เกิดจากอาชญากรรมชุมชนมีการปรับตัว และแก้ไข ปัญหา โดยการสร้างรั้ว กำแพงและประตู โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะที่เป็นสถานโบสถ์วัดตามศาลเจ้าที่เชื่อมต่อกับทางเดินเลียบแม่น้ำ ซึ่งได้รับผลกระทบจากการถูกโจรกรรมมากที่สุดได้กำหนดการเปิดประตูเข้า-ออกชุมชนเป็นเวลาก่อนเพื่อควบคุมบุคคลภายนอกเข้ามาภายในชุมชนในเวลาวิกฤต การจัดวางตามจุดต่างๆของพื้นที่สาธารณะที่มีการบริหารจัดการกันเองในชุมชน ในปัจจุบันจึงป้องกันปัญหาได้ส่วนหนึ่ง</p>

ที่มา: ผู้วิจัย, 2552

7.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษา

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ของชุมชน ที่ส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงและ พฤติกรรมการใช้พื้นที่สาธารณะของย่านกุฎีจีน ทำให้สามารถกำหนดข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาชุมชนย่านกุฎีจีนในอนาคตได้ ในการศึกษาพบว่าชุมชนเป็นชุมชนริมน้ำแบบดั้งเดิม การเชื่อมต่อพื้นที่สาธารณะที่สำคัญของชุมชนบริเวณศาสนสถานและศาลาท่าน้ำของชุมชนที่ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์แบบดั้งเดิมไป ควรมีการพัฒนาโครงข่ายพื้นที่สาธารณะให้มีการใช้ประโยชน์ร่วมกันของท่าเรือกับศาลาท่าน้ำอย่างกลมกลืนและสอดคล้องกับตำแหน่งการเข้า-ออกพื้นที่ชุมชน ไม่ควรมีการแยกองค์ประกอบเหล่านี้ออกจากกันเพื่อยังคงเอกลักษณ์ที่สมบูรณ์ของพื้นที่ริมน้ำแบบดั้งเดิมไว้ และการวางแผนส่งเสริมกิจกรรมในพื้นที่ริมน้ำที่เหมาะสมกับกิจกรรมประเพณีต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา ควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการใช้งาน เพื่อส่งเสริมให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและเพิ่มควมมีชีวิตชีวา ดึงดูดผู้คนให้เข้ามาในพื้นที่ ส่งผลให้มีบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการพักผ่อนหย่อนใจและเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของเมือง และตลอดเส้นทางควรมีการเชื่อมต่อกับทางเดินภายในชุมชน เช่น ทางเดินภายในชุมชนกุฎีจีน ชุมชนวัดกัลยาณ์ หรือเชื่อมต่อกับพื้นที่ว่างสาธารณะอื่นๆ เช่น ลานโบสถ์ข้างตาคูร์สุ ลานหน้าศาลเจ้า เทียนอันเกง และลานหน้าวัดกัลยาณมิตรรวมหาวิหาร เพื่อให้เส้นทางเดินภายในชุมชน(ทางใน)เดิมเชื่อมโทรมลงจึงควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมในเส้นทางใหม่และเส้นทางเดิมร่วมกัน

จากการศึกษายังพบหน่วยพื้นที่สาธารณะที่ยังเป็นระบบปลายตันอยู่ในพื้นที่ริมน้ำ แสดงให้เห็นว่าการเชื่อมต่อยังมีความไม่สมบูรณ์ และไม่เพียงพอต่อความต้องการเข้าออกพื้นที่ในบริเวณริมน้ำจึงควรมีการเพิ่มจุดเข้าออกชุมชนจากบริเวณริมน้ำให้พอเพียงและเหมาะสมกับการใช้งานโดยมีการดูแลความปลอดภัยอย่างเหมาะสมด้วย เช่น การทำรั้วหรือประตูเข้าออกในพื้นที่ส่วนตัว เป็นต้น และด้วยความที่แนวเส้นทางอยู่ในตำแหน่งที่เชื่อมล้ากับบ้านเรือน บุกรุก ความเป็นส่วนตัวของคนในบ้านทางสายตาจากคนที่เข้ามาใช้พื้นที่ทางเดินเลียบบแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะ ที่พาดผ่านเข้ามายังบ้านเรือนซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนตัว ดังนั้น การปรับปรุงสร้างแนวกันหรือฉากกันที่มีความกลมกลืน สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพ เพื่อจะช่วยบดบัง การมองเห็นให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของคนในบ้านมากขึ้น

แนวทางการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะริมน้ำของย่านกุฎจีน ได้แก่

1) ส่งเสริมพื้นที่สาธารณะริมน้ำให้มีคุณลักษณะตามแนวคิดของพื้นที่สาธารณะริมน้ำที่ดี คือจัดให้มีความต่อเนื่องของพื้นที่สาธารณะย่อยๆ ประสานกับพื้นที่สาธารณะของเมือง ส่งเสริมพื้นที่ที่มีความหลากหลายของกิจกรรม และหลากหลายช่วงเวลาในพื้นที่สาธารณะของชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีความผูกพันกับศาสนสถานที่เป็นศูนย์กลางที่สำคัญของชุมชนในการประกอบกิจกรรม และมีองค์ประกอบของศาลาทำน้ำและท่าเรือ เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่สาธารณะเหล่านี้ ส่งผลให้เอกลักษณ์ของชุมชนริมน้ำที่มีองค์ประกอบแบบดั้งเดิมอยู่ร่วมกับการพัฒนาได้

2) ส่งเสริมการพัฒนาเส้นทางภายในชุมชนเดิม ให้มีการใช้งานร่วมกับเส้นทางใหม่ในชุมชนให้เกิดความต่อเนื่องของกิจกรรมในพื้นที่ชุมชน โดยมีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ที่มีความสวยงาม มีองค์ประกอบการใช้งานที่เหมาะสมและมีประโยชน์การใช้สอยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อดึงดูดให้คนเข้ามาร่วมกิจกรรมและท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในชุมชน

3) ส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันของภาครัฐกับคนในชุมชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนา ส่งเสริมให้มีการปฏิสัมพันธ์ และความสามัคคี ทำให้ชุมชนกลับมามีชีวิตชีวา และมีคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชนอีกทั้งทำให้พื้นที่ว่างสาธารณะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนนั้นมีการใช้งานอย่างมีคุณค่าต่อไป นอกจากนี้ยังสามารถปรับและประยุกต์ใช้กับพื้นที่ว่างสาธารณะอื่นๆ ที่มีความใกล้เคียงกัน ซึ่งจะเป็นแนวทางการวางแผนพัฒนาและป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต

7.5 ข้อเสนอแนะ

โดยข้อเสนอแนะแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่

7.5.1 ข้อเสนอแนะการทำโครงการพัฒนาต่างๆ ของภาครัฐ ควรมีการวางแผนและประเมินผลกระทบ โดยมีการศึกษาและสำรวจ สอบถามความคิดเห็นความต้องการของคนในชุมชน เพื่อให้โครงการการพัฒนาสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนริมน้ำและลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยสามารถแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ควรจะรักษาไว้ให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนริมน้ำแบบไทย

7.5.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไปในการวางแผนพัฒนาพื้นที่สาธารณะริมน้ำ กับพื้นที่อยู่อาศัยริมน้ำแบบดั้งเดิม ควรมีการศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญของแต่ละชุมชน ซึ่งจะมีเอกลักษณ์และความต้องการใช้ประโยชน์พื้นที่ริมน้ำแตกต่างกันออกไป จึงควรมีการวางแผนการพัฒนาที่สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของชุมชนและวิถีชีวิต เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพจะส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้พื้นที่สาธารณะของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนา